

УДК 002(477.81) «2004/2008»

О. В. Березняк, Г. В. Сілкова

Рівненський державний гуманітарний університет

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ВИДАВНИЦТВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ РЕГІОНУ

Значну частку книжкового ринку України становить продукція місцевих видавництв. Аналіз структури книжкового потоку видавничих центрів Рівненщини за 2004–2008 рр. дає можливість визначити основні тенденції його розвитку.

Репертуар видань, книжкова продукція, типовидова структура, суб'єкти видавничої діяльності, регіональне книговидання, інформаційний простір

Важливою складовою частиною друкованої продукції України є видання місцевих видавничих центрів. Особливо вагомим стала їх частка у загальному потоці книжкової продукції в період формування ринкових відносин у видавничій галузі.

Звичайно, найбільшими видавничими центрами України вважаються міста, де функціонують потужні видавництва, передусім, — це Київ, Львів, Харків. Водночас у країні зростає кількість суб'єктів видавничої діяльності у традиційно «невидавничих» областях, до яких належала й Рівненщина. Метою нашого дослідження є книжкова продукція рівненських видавничих центрів, її склад, тематика, динаміка розвитку. Моніторинг діяльності видавництв Рівненської області передбачав такі завдання:

визначення загального обсягу книжкової продукції Рівненщини за назвами видань та їх динаміку за останні п'ять років (2004–2008 рр.);

визначення найбільших видавничих центрів Рівненщини;

аналіз типовидової структури книжкового потоку місцевих видавництв;

аналіз обсягів місцевих видань за галузевою структурою.

Моніторинг здійснювався за щорічником Рівненської державної обласної бібліотеки (РДОБ) «Книга Рівненщини» [1–5]. Це анотований каталог видань, який реєструє книги, надруковані на теренах Рівненщини та надані у фонд РДОБ протягом року. Джерело моніторингу визначило хронологічні межі дослідження — п'ять років (2004–2008 рр.), від другого випуску каталогу до останнього, в якому відображено потік друкованих видань за 2008 рік.

Об'єкт моніторингу — книжкова продукція, тобто самостійно поліграфічно оформлені твори друку обсягом більше 48 сторінок.

Отже, за репрезентований період на території Рівненської області було видано 652 назви книжкових видань. Протягом даного періоду окреслилася чітка тенденція до зростання обсягу видавничої продукції. Так у 2004 р. на території Рівненщини було видано 81 назву книг, у 2005 р. — 122, у 2006 р. трохи зменшився обсяг видань — усього 104 назви, проте вже у 2007 р. знову відбулося зростання до 144 назв, у 2008 р. було видано 157 назв видань (табл. 1).

Таблиця 1

Видавнича структура документного потоку місцевих видань

Назва видавництва	Роки					Всього
	2004	2005	2006	2007	2008	
1	2	3	4	5	6	7
Азалія	7	4	3	2	8	24
Березне	1					1
Берізка			1			1
Будинок науки і техніки				1		1
ВАТ «Рівненська друкарня»	5	5	3	3	4	20
Верес		1				1
Видавець Зень О. М.				4		4
Волинські обереги	23	32	35	43	54	187
Володимирець			1			1
Головне управління статистики у Рівненській області				1		1
Гоща: Творче об'єднання «Коляда»		1				1
ДЦНТБІ		3	1	1		5
Дубенська друкарня			2		1	3
Дубровиця	1					1
Живое слово	3		2	3	2	10
Каліграф	1	2		3		6
Корни		1				1
Костопіль	5	6				11
Костопіль: РОСА	2	6	3	1	3	15
Ліста - М	6	2	1			9
Нау «Острозька академія»	1	2	3	8	4	18
НУВГП (УДУВГП)	9	44	26	36	45	160
Овід	2			5		7
Острог «Острозька друкарня»		1	3		3	7
Параграф +			1		2	3
ПП ДМ		1	1	1		3
ПП Олейник В. А.		1				1
ПП Самборський І. О.		1		1		2
Перспектива	4	6	6	12	14	42
Прінт-Хаус				1		1

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
Пріокс		1	1		1	3
РДГУ	3	1	9	11	12	36
РДОБ	6	2	4	1		13
Рівне	9		5	4	6	24
Рівненське об'єднання товариства «Просвіта»				1		1
РІС КСУ	1			1	2	4
Сарни		2				2
Тетіс		4				4
ТзОВ «Ілко»			1			1
Тучин				1		1
Формат - А	1	6			3	10
Ірпінь-Корнин		1				1
Острог - Рівне			1			1
Острог - Київ		1				1
Рівне - Гоща		1				1
Київ - Рівне		1				1
Москва - Ровно				1		1
Всього	90	139	113	146	164	652

**Видавничо-територіальна структура
документного потоку місцевих видань**

Місце видання	Роки					Всього
	2003	2004	2005	2006	2007	
Березне	1					1
Володимирець			1			1
Гоща: Творче об'єднання «Коляда»		1				1
Дубенська друкарня			2		1	3
Дубровиця	1					1
Корнин		1				1
Костопіль	5	6				11
Костопіль: РОСА	2	6	3	1	3	15
Острог «Острозька друкарня»		1	3		3	6
Сарни		2				2
Тучин				1		1
Рівне	81	122	104	144	157	608

Щодо територіального (у межах області) розподілу книжкового потоку, то переважна більшість книг у регіоні була видана видавничими осередками міста і лише незначна частка у потоці представлена виданнями районних центрів.

Структура потоку місцевих видань за територіальною ознакою: з усіх 652 назв видань у Рівному видано 588 назв і лише 64 — на території області. У процентному співвідношенні видання районних видавничих центрів становлять лише 6,4% від загальної кількості видань регіону. Найбільше книжкової продукції на території районних центрів було видано у м. Костопіль, місцевим видавництвом «РОСА», а саме 26 назв. На другому місці за кількістю друкованої продукції перебуває м. Острог — 24 назви видань. На жаль, в інших містах області друкована продукція видавалася незначними обсягами. Так, у м. Дубно, за останні п'ять років було видано лише три назви книжкових видань, у м. Сарни — дві назви, і по одній назві у таких населених пунктах як Березне, Володимирець, Гоца, Дубровиця, Корнин і Тучин.

Якщо проаналізувати протягом 2004–2008 рр. обсяги продукції за назвами видань зареєстрованих у щорічнику РДОБ суб'єктів видавничої діяльності, то рейтинг перших десяти видавничих центрів виглядає так:

1. Видавництво «Волинські обереги» — 187 назв (33%);
2. Видавництво Національного університету водного господарства та природокористування — 160 назв (28%);
3. Видавництво «Перспектива» — 42 назви (7,1%);
4. Видавництво Рівненського державного гуманітарного університету — 36 назв (6,1%);
5. Видавництво «Азалія» — 24 назви (4%);
6. ВАТ «Рівненська друкарня» — 20 назв (3,4%);
7. Рівненська державна обласна бібліотека — 13 назв (2,2%);
8. Видавництво «Живое слово» — 10 назв (1,7%);
9. Видавництво «Формат-А» — 10 назв (1,7%);
10. Видавництво «Ліста-М» — 9 назв (1,5%).

На решту 37 суб'єктів видавничої діяльності припадає 141 назва видань, що становить 22% від усього обсягу продукції.

Як бачимо, 51% від усієї кількості видань становить сумарний обсяг двох перших видавництв, а разом перші десять видавничих центри видали 511 назв творів друку, тобто 78% загального обсягу книжкової продукції.

Таким чином, серед близько 50 видавничих осередків обласного та районного рівнів, провідне місце посідають видавництво «Волинські обереги» та видавництво Національного університету водного господарства та природокористування, яким належить половина всього обсягу книжкової продукції Рівненщини.

Розглянемо тепер аналіз книжкового потоку за галузевою ознакою (табл. 2). Слід зауважити, що виокремлення галузей знань було здійснено за анотованим каталогом видань «Книга Рівненщини». У названому виданні

література згрупована за такими розділами: область загалом; м. Рівне; історія краю; етнографія; природа; природничі науки; математика; фізика; науки про землю; екологія; техніка; сільське та лісове господарство; охорона здоров'я; медичні науки; соціологія; історія; історичні науки; політика і політичні науки; суспільно-політичне життя; народне господарство; економіка; охорона праці; культура; право; наука; освіта; книга; книгознавство; засоби масової інформації; бібліотечна справа; фізична культура і спорт; мовознавство; фольклор; літературознавство; ораторське мистецтво; риторика; художня література; мистецтво; образотворче мистецтво; хореографія; музика; театр; релігія; історія релігії; діяльність церкви; філософські науки; психологія; бібліографічні посібники.

Таблиця 2

**Галузева структура документного потоку місцевих видань
за 2004-2008 роки**

Тема	Роки					Разом
	2004	2005	2006	2007	2008	
1	2	3	4	5	6	7
Область загалом	1	3	4	2	4	14
м. Рівне		1			2	3
Історія краю	11	10	9	5	5	40
Етнографія		4		1	2	7
Природа. Природничі науки	2	3	2		4	11
Математика			2	2	1	5
Фізика			1		2	3
Науки про землю			1	6	3	10
Екологія		3	1	2	2	8
Техніка	2	21	14	17	19	73
Сільське та лісове господарство	1	3	8	2	5	19
Охорона здоров'я. Медичні науки	1	1		1	2	5
Соціологія		1	1			2
Історія. Історичні науки		1	1	3	2	7
Політика і політичні науки		2	2	5	3	12
Суспільно-політичне життя		3				3
Народне господарство. Економіка	4	16	11	14	16	61
Охорона праці				2	1	3
Культура		2		2	2	6

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7
Право	2		1	3	2	8
Наука. Освіта	8	3	7	6	8	32
Книга. Книгознавство			1		2	3
Засоби масової інформації	3	1	1	1		6
Бібліотечна справа	2	1	1	3	3	10
Фізична культура і спорт		1				1
Мовознавство	1		1	1	2	5
Фольклор	4	6	3	1	5	19
Літературознавство	5	1		1	3	10
Ораторське мистецтво. Риторика				1		1
Художня література						
Проза	10	14	12	14	13	63
Поезія	20	19	13	16	22	90
Драма		1			1	2
Література для дітей		2	3	4	6	15
Мистецтво	2	2		1		5
Образотворче мистецтво				2	1	3
Хореографія	4		2	5	4	15
Музика	6	4	4	8	3	25
Театр				2		2
Релігія. Історія релігії		3	3	5	5	16
Діяльність церкви		1				1
Філософські науки		1		1	1	3
Психологія	1	1		1	2	5
Бібліографічні посібники		4	4	6	6	20
Разом	90	139	113	146	164	652

Документний потік місцевих видань за репрезентований нами хронологічний період, у межах вищезазначених галузей знань, розподілився так:

найбільша кількість книг була видана з художньої літератури, а саме 169 назв, що становить 26% від усієї виданої в області літератури за останні п'ять

років. У межах проаналізованого хронологічного періоду простежується тенденція зростання кількості видань з кожним наступним роком. Винятком став лише 2006 р., коли кількість видань з художньої літератури зменшилась;

друге місце за кількістю видань посідає література з техніки. За проаналізований нами період з цієї галузі знань було надруковано 73 назви книг, що становить 11% від усієї кількості місцевих видань. На нашу думку, це пов'язано з науковою та виробничо-технічною діяльністю колективу Національного університету водного господарства та природокористування;

трохи меншу частку становить література з економіки. З цієї галузі знань було надруковано 61 назву творів друку, що становить 9% від загальної кількості друкованих видань регіону. Переважна більшість даних видань також становить творчий доробок науковців Національного університету водного господарства та природокористування;

наступною за кількістю видань є література з історії краю. За репрезентований період було видано 40 назв творів друку. Це становить 6% усього потоку місцевих видань. Цей показник свідчить про активне дослідження історії нашого регіону науковцями — істориками та краєзнавцями;

наступною за кількістю виданої продукції є галузь науки та освіти. За проаналізований нами період було видано 32 назви творів друку з даних галузей, що становить 5% від всього масиву місцевих видань;

25 назв творів друку видано з музики, що становить 4% від загальної кількості виданих на території області видань;

наступний кількісний показник становить 20 назв. Саме стільки було видано бібліографічних посібників за останні п'ять років. Відсоткова частка названих видів видань від усього потоку місцевої літератури становить 3%;

по 19 назв творів друку було видано з таких галузей, як сільське та лісове господарство, а також з фольклористики. Частка даних видань становить по 2,9%;

з хореографії за репрезентований період було видано 15 назв творів друку, що становить 2,3%;

14 назв книг було видано про область загалом. Це становить 2% від сумарної кількості видань регіону;

з політики і політичних наук за проаналізований нами період було видано 12 назв друкованої продукції — 1,8% від всього потоку місцевих видань;

трохи менше книг було видано з галузі природознавства, а саме 11 назв — 1,6% усього потоку друкованої продукції;

по десять назв книг було видано з таких галузей як землезнавство, літературознавство, бібліотечна справа. Це становить по 1,5% на кожну із вищезазначених галузей;

книжковий потік з літературознавства становить також десять видань за всі роки. Видання з бібліотечної справи так само представлені десятьма назвами, що становить по 1,5% кожної галузі;

з права та екології, було видано по вісім назв творів друку, що становить по 1,2% від загальної кількості місцевих друкованих видань;

по сім назв книг було видано з історії, історичних наук та з етнографії. Відсоткова частка даних галузей становить по 1% на кожну;

з таких галузей як культура та засоби масової інформації було видано по шість назв творів друку, що становить по 0,9% від усього потоку;

по п'ять назв видань за останні п'ять років було з таких галузей: психологія, мистецтво, мовознавство, математика, охорона здоров'я, медичні науки. Це становить по 0,7% від загальної кількості друкованих видань області;

з фізики, суспільно-політичного життя, охорони праці, книгознавства, образотворчого мистецтва, філософських наук, а також літератури про місто Рівне, було видано по три назви книг, що становить по 0,4% від всього потоку місцевих видань;

лише по одному друкованому виданню представлено з таких галузей, як фізична культура і спорт (2005 р.), ораторське мистецтво, риторика (2007 р.), а також діяльність церкви (2005 р.). Це становить по 0,1% на кожну з вищевказаних галузей знань.

Типовидова структура потоку місцевих видань також становить інтерес з погляду розвитку книжкової галузі у регіонах (табл. 3).

Структура репертуару видань за типами літератури характеризується таким чином: найбільший обсяг за кількістю назв за п'ять років має наукова література, позаяк за цей період було видано 184 назви книг (28%). У проаналізованому хронологічному періоді спостерігається чітка тенденція до зростання цього типу видань у загальному обсязі літератури. Винятком є лише 2006 рік.

Розподіл видань за видами, в межах наукового типу літератури, відбувся так: в однаковій кількості було видано монографій та збірників наукових праць, а саме по 76 назв. Це становить 41% потоку наукових видань та 11,6% від загальної кількості місцевих видань. Другу та третю позиції посідають тези доповідей та матеріали конференцій. Даних видань було відповідно 20 та 12 назв. У відсотковому співвідношенні це становить 10,8% та 6,5% щодо загальної кількості наукових видань та 3% і 1,8% щодо загальної кількості місцевих видань.

Друге місце у типовидовій структурі посідають літературно-художні видання. Їх сумарна кількість за визначений хронологічний період становить 169 назв. У межах цього розділу було виокремлено жанри художньої літератури, а також літературу для дітей. За жанрами література розподілилася так: найбільше було надруковано літератури поетичного жанру, а саме 89 назв, що становить 53% від усього потоку літературно-художніх публікацій регіону. Трохи менше було видано прозових творів — 63 назви, що становить 37%. Частка літератури для дітей становить 9% (15 назв). Найменше було надруковано літератури драматичного жанру, лише дві назви, що становить 1% від загальної кількості літературно-художніх видань.

Таблиця 3

Типовидова структура документного потоку місцевих видань за 2004-2008 роки

	Роки					Разом	
	2004	2005	2006	2007	2008		
	Кількість назв книг і брошур	Кількість назв книг і брошур	Кількість назв книг і брошур	Кількість назв книг і брошур	Кількість назв книг і брошур		
Наукове видання	Монографії	7	12	16	20	21	76
	Тези доповідей	2	4	3	5	6	20
	Матеріали конференцій	1	4	1	3	3	12
	Збірники наукових праць	9	17	10	18	22	76
	Всього	19	37	30	46	52	184
Навчальне видання	Підручник	2	4	6	5	7	24
	Навчальний посібник	5	13	8	12	11	49
	Хрестоматія				1		1
	Метод. рекомендації	3	5	2	3	7	20
	Курс лекцій					1	1
	Конспект лекцій			1		2	3
	Навчальні програми		3	2	1		6
	Навчально-метод. посібник	4	10	7	13	11	45
	Науково-метод. матеріали			1		2	3
	Всього	14	34	27	34	41	150
Довідкове видання	Енциклопедії			1			1
	Словники		1	1		2	4
	Довідники	2	1	10	7	8	28
	Всього	2	5	12	7	10	36

Продовження табл. 3

Виробниче видання	Виробничо-практичне	3	5	5	3	16
	Нормативно-виробничо-практичне		1			1
	Всього	3	6	3	3	17
Літературно-художні видання		30	36	25	41	169
Видання для дітей та юнацтва		2	9	3	7	24
Офіційне видання						0
Науково-популярне видання		10	7	6	4	33
Бібліографічні видання		8	6	3	9	34
Громадсько-політичне видання				1	3	5
Всього		88	139	113	166	652

За цією ознакою аналізу третє місце посідають навчальні видання. За останні п'ять років їх було видано 150 назв, що становить 23% від загальної кількості видань.

Видовий аналіз навчальної літератури поданий таким чином: найбільше було видано навчальних та навчально-методичних посібників — 49 та 45 назв відповідно. У відсотковому співвідношенні це становить 32,6% та 30% щодо всієї кількості навчальних видань та 7,5% і 6,9% щодо всього потоку місцевих видань. Третю та четверту позицію посідають підручники та методичні рекомендації, їх було видано 24 та 20 назв відповідно. Відсоткова частка даних видів становить 16% та 13,3% щодо навчальних видань і 3,6% та 3% стосовно загальної кількості друкованих видань регіону. Наступну позицію займають навчальні програми — шість назв. Це становить 4% від кількості навчальних видань та 0,9% всього потоку місцевих видань. По три назви було видано науково-методичних матеріалів та конспектів лекцій. Це становить 2% від загальної кількості навчальних видань та 0,4% від кількості місцевих видань взагалі. Нарешті, хрестоматій та курсів лекцій було видано лише по одній назві. Їх відсоткова частка до всієї кількості навчальних видань становить 0,6% та до загальної кількості місцевих видань — 0,1%.

Четверте місце у типовидовій структурі посідають довідкові видання. За окреслений хронологічний період їх було видано 36 назв, що становить 5,5% від усього потоку місцевих видань. Переважну більшість серед довідкових видань займають власне довідники (28 назв), словники та енциклопедії (п'ять назв).

Наступні позиції у типовидовій структурі посідають бібліографічні та науково-популярні видання. Їх було видано 34 та 33 назви відповідно. До загальної кількості місцевих видань це становить 5,2% та 5%.

Меншу частку становлять видання для дітей та юнацтва і виробничі видання, а саме 3,6% та 2,6% відповідно. За означений період даних видань було видано 24 і 17 назв. Найменшу частку становлять громадсько-політичні видання, їх було видано лише п'ять назв, що становить 0,7% від всього потоку місцевих видань.

Щодо аналізу місцевих видань за мовною ознакою, то він засвідчує переважання україномовної частки літератури, як у сумарному обсязі потоку за п'ять проаналізованих років, так і в межах кожного окремого року (табл. 4). Отож за репрезентований період українською мовою було видано 619 назв творів друку, що становить 95% від усього потоку місцевих видань. Російською мовою було видано 30 назв творів друку — 4,6%. Частка літератури виданої іншими мовами (англійською, німецькою та циганською) за проаналізований період становить лише 0,4%.

Таблиця 4

Мовна структура документного потоку місцевих видань

Мова	Роки					Разом
	2004	2005	2006	2007	2008	
Українська	82	135	108	139	155	619
Російська	7	4	4	6	9	30
Циганська	1	0	0	0	0	1
Українська та англійська	0	0	1	0	0	1
Українська та німецька	0	0	0	1	0	1
Разом	90	139	113	146	164	652

Таким чином, з нашого дослідження випливає, що місцеві видавництва набирають обертів. До загальних тенденцій, що простежується в діяльності суб'єктів видавничої діяльності належать:

загальний стан книговидання на Рівненщині можна охарактеризувати як динаміку зростання випуску книжкових видань загалом;

серед друкованої продукції місцевих видавничих центрів превалюють літературно-художні, краєзнавчі, історико-культурні видання та видання з економіки;

типовидова структура друкованої продукції характеризується переважанням наукової та навчальної літератури, що можна пояснити видавничою діяльністю потужних університетів Рівненщини.

1. Книга Рівненщини 2004: анот. каталог видань (3 фондів Рівнен. держ. обл. б-ки). — Рівне : Волинські обереги, 2005. — Вип. 2. — 78 с. 2. Книга Рівненщини 2005: анот. каталог видань (3 фондів Рівнен. держ. обл. б-ки). — Рівне : Волинські обереги, 2006. — Вип. 3. — 78 с. 3. Книга Рівненщини 2006: анот. каталог видань (3 фондів Рівнен. держ. обл. б-ки). — Рівне : Волинські обереги, 2007. — Вип. 4. — 92 с. 4. Книга Рівненщини 2007: анот. каталог видань (3 фондів Рівнен. держ. обл. б-ки). — Рівне : Волинські обереги, 2008. — Вип. 5. — 76 с. 5. Книга Рівненщини 2008: анот. каталог видань (3 фондів Рівнен. держ. обл. б-ки). — Рівне : Волинські обереги, 2009. — Вип. 6. — 84 с.

РОЛЬ МЕСТНЫХ ИЗДАТЕЛЬСТВ В ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ РЕГИОНА

Важную долю книжного рынка Украины составляет продукция местных издательств. Анализ структуры книжного потока издательских центров Ровенщины за 2004–2008 гг. позволяет определить основные тенденции его развития.

ROLE OF THE LOCAL PUBLISHING HOUSES IN THE REGION INFORMATIVE SPACE

Production of the local publishing houses is an important part of the book market of Ukraine. The analysis of the structure of the book flow of publishing centers in Rivne during the years 2004-2008 allows determining the key trends of its development.

Стаття надійшла 27.09.2010

УДК 002

М. І. Стецько, О. С. Левицька
Українська академія друкарства

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИДАНЬ З КУЛЬТУРИ МОВИ НА СУЧАСНОМУ КНИЖКОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

*«Мова для культури — те саме,
що центральна нервова система
для людини».*

Станіслав Лем

Розглядається питання актуальності видань, присвячених культурі мови. Здійснюється бібліографічний, статистичний, тематико-типологічний та товарознавчий огляд видань з мовознавства. Проаналізовано наявний асортимент видань з культури мови в асортименті книгарень.

На основі соціологічних досліджень аналізуються задоволення попиту на видання цієї тематики та поінформованість про них потенційних споживачів.

Культура мови, книжковий ринок, попит, асортимент, видання

Мовна проблема, що склалася в Україні впродовж останніх років, потребує ґрунтовного вивчення та невідкладного вирішення на усіх рівнях, зокрема в галузі книговидання та книгопоширення: поліпшити мовну ситуацію в країні допоможе спеціальна література, що присвячена питанням культури мови. Такі видання є актуальними на сучасному книжковому ринку України, адже саме вони здатні допомогти оволодіти нормами усного та писемного мовлення. Заповнений асортимент літератури, призначеної поліпшувати мовну культуру, в книгарнях та поінформованість про них потенційних споживачів, сприятиме поліпшенню мовної ситуації.

Поняття культури мови має теоретичний і практичний аспекти. Науковці І. Кочан та А. Токарська зазначають, що «теоретичний аспект передбачає ознайомлення з мовними нормами, а практичний — власне мовну майстерність — володіння нормами літературної мови, вміння користуватися її виражальними засобами в різних умовах спілкування відповідно до мети і